

ਸੰਸਦ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਲਾਈ 23, 2017 ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਭਾਸ਼ਣ

Posted On: 23 JUL 2017 5:19PM by PIB Chandigarh

Address by the President of India, Shri Pranab Mukherjee at the Farewell Function in the Central Hall in Parliament House, New Delhi, July 23, 2017

ਸੰਸਦ ਭਵਨ, ਨਵੀਂ ਦਿੱਲੀ ਦੇ ਸੈਂਟਰਲ ਹਾਲ ਵਿਖੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਸ਼੍ਰੀ ਪ੍ਰਣਬ ਮੁਖਰਜੀ ਵੱਲੋਂ ਜੁਲਾਈ 23, 2017 ਨੂੰ ਵਿਦਾਇਗੀ ਸਮਾਰੋਹ ਵਿੱਚ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਭਾਸ਼ਣ

1. ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਮੈਂਬਰ, ਮੈਂ ਮਾਨਯੋਗ ਸਪੀਕਰ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਚੇਅਰਮੈਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਮਾਨਯੋਗ ਸਾਂਸਦਾਂ ਦਾ ਬਹੁਤ-ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ 13ਵੇਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਵੱਜੋਂ ਮੇਰੀ ਅਹੁਦਾ ਛੱਡਣ ਵਾਲੀ ਸ਼ਾਮ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਦਾਇਗੀ ਰਸਮ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਹੈ।
2. ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ, ਜੇ ਮੈਂ ਕਹਾਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸੰਸਦ ਦੀ ਸਿਰਜਣਾ ਹਾਂ, ਇਸ ਨੇ ਮੇਰੀ ਰਾਜਸੀ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਅਤੇ ਵਿਅਕਤਿਤੱਵ ਨੂੰ ਬਣਾਇਆ ਅਤੇ ਜੇ ਮੈਂ ਇਸ ਮੌਕੇ ਆਪਣੇ ਪਿਛੋਕੜ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਕੇ ਭਾਵੁਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਤਾਂ ਮੈਨੂੰ ਬਰਦਾਸ਼ਤ ਕਰ ਲੈਣਾ। ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ 26 ਜਨਵਰੀ, 1950 ਨੂੰ ਹੋਂਦ ਵਿੱਚ ਆਇਆ। ਬੜੇ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਸਿਆਣਪ ਅਤੇ ਹੌਸਲੇ ਨਾਲ ਅਸਾਂ ਭਾਰਤੀਆਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਰੇ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਤੰਤਰ ਗਣਤੰਤਰ ਦਿੱਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸਭ ਨੂੰ ਨਿਆਂ, ਅਜ਼ਾਦੀ, ਅਤੇ ਬਰਾਬਰੀ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਕਰਵਾਈ। ਅਸੀਂ ਭਾਈਚਾਰਕ ਭਾਵ, ਨਿਜੀ ਸ਼ਾਨ ਅਤੇ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਏਕਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਫੁੱਲਤ ਕਰਨ ਦਾ ਬੀੜਾ ਚੁੱਕਿਆ। ਇਹ ਆਦਰਸ਼ ਆਧੁਨਿਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਮਹਾਨ ਥੰਮ੍ਹ ਬਣੇ। 395 ਧਾਰਾਵਾਂ ਅਤੇ 12 ਅਨੁਸੂਚੀਆਂ ਦਾ ਬਣਿਆ ਹੋਇਆ ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਕਾਨੂੰਨੀ ਦਸਤਾਵੇਜ਼ ਹੀ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਦੇਸ਼ ਦੀ ਸਮਾਜਿਕ - ਆਰਥਿਕ ਧਾਰਾ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਮੈਗਨਾ ਕਾਰਟਾ (Magna Carta) ਹੈ। ਇਹ ਬਿਲੀਅਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਭਾਰਤੀਆਂ ਦੀਆਂ ਆਸਾਂ ਅਤੇ ਉਮੀਦਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ।
3. 68 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਪਹਿਲੀ ਆਮ ਚੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਨੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣਤਾ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਿਆਂ ਆਪਣਾ ਸਫ਼ਰ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤਾ। ਦੋਨੋਂ ਸਦਨ ਰਚੇ ਗਏ ਗਣਤੰਤਰ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣਿਆ ਗਿਆ ਜਿਸ ਨੇ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸੈਸ਼ਨ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਸਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਅਰੰਭ ਹੋਇਆ।
4. ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ, ਜਦੋਂ ਮੈਂ 48 ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਸੰਸਥਾ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਤਾਂ ਮੈਂ ਸਿਰਫ਼ 34 ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ। ਮੈਂ ਜੁਲਾਈ 1969 ਵਿੱਚ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਦੀਆਂ ਛੇ ਸੀਟਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀਟ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਦਾ ਹੋਇਆ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣ ਕੇ ਆਇਆ ਸਾਂ। ਮੇਰੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੀ ਚੋਣ 4 ਜੁਲਾਈ ਨੂੰ ਹੋਈ ਅਤੇ ਪਹਿਲਾ ਸੈਸ਼ਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਹਾਜ਼ਰ ਹੋਇਆ ਉਹ 22 ਜੁਲਾਈ 1969 ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਇਆ ਸੀ।
5. ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ, ਉਦੋਂ ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ 37 ਸਾਲ ਤੱਕ ਮੈਂ ਲੋਕ ਸਭਾ ਤੇ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦੇ ਮੈਂਬਰ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਸੇਵਾ ਕੀਤੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ, ਮੈਂ 5 ਵਾਰੀ ਰਾਜ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਮੈਂ ਚਾਰ ਵਾਰੀ ਪੱਛਮੀ ਬੰਗਾਲ ਤੋਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਵਾਰੀ ਗੁਜਰਾਤ ਤੋਂ ਅਤੇ ਮੈਂ ਦੋ ਵਾਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦਾ ਮੈਂਬਰ ਬਣਿਆ। ਮੇਰਾ ਇਹ ਲੰਬਾ ਕਰੀਅਰ ਸਿੱਖਿਆਦਾਇਕ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਉਦੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਕਿ ਰਾਜ ਸਭਾ ਤਜਰਬਾਕਾਰ ਸਾਂਸਦਾਂ ਅਤੇ ਅਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਮਹਾਨ ਨੇਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤੇ ਬੜੇ ਵੱਡੇ ਬੁਲਾਰੇ ਸਨ: ਜਿਵੇਂ ਐੱਮ ਸੀ ਛਾਗਲਾ, ਅਜੀਤ ਪ੍ਰਸਾਦ ਜੈਨ, ਜੈਰਾਮਦਾਸ ਦੌਲਤਰਾਮ, ਭੁਪੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ, ਜੋਗਿਮਿ ਅਲਵਾ, ਮਹਾਵੀਰ ਤਿਆਗੀ, ਰਾਜ ਨਰਾਇਣ, ਭਾਈ ਮਹਾਵੀਰ, ਲੋਕਨਾਥ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਚਿੱਤਾ ਬਾਸੂ ਅਤੇ ਕਈ ਹੋਰ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਭੁਪੇਸ਼ ਗੁਪਤਾ ਸੱਚਮੁਚ ਹੀ ਇੱਕ ਬਹੁਤ ਵੱਡੀ ਹਸਤੀ ਸਨ। ਦਇਆਭਾਈ ਪਟੇਲ ਅਤੇ ਮਣੀਬੇਨ ਪਟੇਲ, ਸਰਦਾਰ ਵੱਲਭਭਾਈ ਪਟੇਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਤੇ ਧੀ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਸਵਤੰਤਰ ਪਾਰਟੀ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧਤ ਸਨ। ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੇਰਾ ਇਹ ਸਮਾਂ ਪੀ ਵੀ ਨਰਸਿਮਹਾ ਰਾਓ ਦੀ ਸਿਆਣਪ, ਅਟਲ ਬਿਹਾਰੀ ਵਾਜਪਾਈ ਦੀ ਭਾਸ਼ਣ ਸ਼ਕਤੀ, ਮਧੂ ਲਿਆਏ ਅਤੇ ਡਾ. ਨਾਥ ਪਾਈ ਦੇ ਇੱਕ ਲਾਈਨਰ ਤੇ ਟੋਟਕੇ, ਪੀਲੂ ਮੋਦੀ ਦੀ ਚਤੁਰਤਾ ਅਤੇ ਹਿਰੇਨ ਮੁਖਰਜੀ ਦੇ ਕਾਵਮਈ ਭਾਸ਼ਣ, ਇੰਦਰਜੀਤ ਗੁਪਤਾ ਦੀ ਤੀਖਣ ਬੁੱਧੀ, ਡਾ. ਮਨਮੋਹਨ ਸਿੰਘ ਦੀ ਸ਼ਾਂਤੀਦਾਇਕ ਹਾਜ਼ਰੀ, ਐੱਲ ਕੇ ਆਡਵਾਣੀ ਦੀ ਪ੍ਰੌੜ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਸਮਾਜੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ 'ਤੇ ਸੋਨੀਆ ਗਾਂਧੀ ਦੀ ਭਾਵੁਕ ਹਮਾਇਤ ਨਾਲ ਹੋਰ ਵੀ ਅਮੀਰ ਬਣ ਗਿਆ।
6. ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਮੇਰਾ ਸੰਸਦੀ ਕਰੀਅਰ ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਸਵਾਰਿਆ। ਉਸ ਦਾ ਪੱਕਾ ਇਰਾਦਾ, ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਸਪਸ਼ਟਤਾ ਅਤੇ ਨਿੱਗਰ ਕਾਰਜਾਂ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਸ਼ਖਸੀਅਤ ਬਣਾ ਦਿੱਤਾ। ਉਹ ਸੱਚ ਬੋਲਣ ਤੋਂ ਕਦੀ ਝਿਜਕਦੀ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਮੈਨੂੰ ਯਾਦ ਹੈ ਕਿ ਸੰਕਟ ਕਾਲ ਮਗਰੋਂ ਹੋਈਆਂ ਚੋਣਾਂ ਵਿੱਚ ਕਾਂਗਰਸ ਦੀ ਹਾਰ ਤੋਂ ਬਾਅਦ

ਅਸੀਂ ਨਵੰਬਰ 1978 ਵਿੱਚ ਲੰਡਨ ਗਏ ਸੀ, ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ, ਜਿਹੜੇ ਕਿ ਬਹੁਤ ਗੁੱਸੇ ਵਾਲੇ ਸਨ, ਉਡੀਕ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ, ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਨੂੰ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ, ਉਹ ਸੀ “ਤੁਹਾਨੂੰ ਅਮਰਜੋਸ਼ੀ ਲਗਾਉਣ ਦਾ ਕੀ ਫਾਇਦਾ ਹੋਇਆ?” ਬੜੀ ਪੱਧਰੀ ਅਵਾਜ਼ ਵਿੱਚ ਪੱਤਰਕਾਰ ਦੀ ਅੱਖਾਂ ਵਿੱਚ ਦੇਖਦਿਆਂ ਇੰਦਰਾ ਗਾਂਧੀ ਨੇ ਉੱਤਰ ਦਿੱਤਾ, “ਉਨ੍ਹਾਂ 21 ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਅਸੀਂ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਭ ਖੇਤਰਾਂ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਾਮਯਾਬ ਰਹੇ।” ਬਿਲਕੁਲ ਚੁਪਚਾਪ ਦਾ ਮਾਹੌਲ ਹਾਸੇ ਵਾਲੇ ਬਣ ਗਿਆ! ਉਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇੱਕ ਵੀ ਸਵਾਲ ਨਹੀਂ ਪੁੱਛਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਪੱਤਰਕਾਰ ਖਿਸਕ ਗਏ। ਮੈਂ ਵੀ ਆਪਣੀਆਂ ਖਾਮੀਆਂ ਸਮਝਣ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਦਾ ਪਹਿਲਾ ਸਬਕ ਸਿੱਖਿਆ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਆਪਣਾ ਸਪਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦੇਣ ਨਾਲੋਂ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੁਧਾਰਨਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਠੀਕ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

7. ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਿਨਾਂ ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਦੇ ਦੋਨੋਂ ਸਦਨ ਸਮਾਜਕ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਲਈ ਬੜੀਆਂ ਜਾਨਦਾਰ ਚਰਚਾਵਾਂ, ਅਤੇ ਰੋਚਕ ਅਤੇ ਸੰਪੂਰਨ ਬਹਿਸਾਂ ਨਾਲ ਗੁੰਜਦਾ ਹੁੰਦਾ ਸੀ। ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਖਜ਼ਾਨਾ ਜਾਂ ਵਿਰੋਧੀ ਬੈਂਚਾਂ ਉੱਤੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਈ ਘੰਟਿਆਂ ਬੱਧੀ ਅਤੇ ਕਈ ਦਿਨਾਂ ਤਕ ਮਹਾਨ ਹਸਤੀਆਂ ਨੂੰ ਸੁਣਨਾ, ਮੈਂ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਇੱਕ ਹੋਇਆ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ। ਮੈਨੂੰ ਬਹਿਸਬਾਜ਼ੀ ਅਤੇ ਗੱਲਬਾਸ ਦੀ ਸਹੀ ਕੀਮਤ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਅਸਹਿਮਤੀ ਬਾਰੇ ਮੈਂ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਵਿਧਾਨ ਸਰਕਾਰ ਨਾਲੋਂ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਨੂੰ ਜ਼ਿਆਦਾ ਬੁਰਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਸਲੇ ਉਠਾਉਣ ਤੋਂ ਵਾਂਝਿਆਂ ਕਰ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜਵਾਹਰ ਲਾਲ ਨਹਿਰੂ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਨੂੰ ਮੈਂ ਸਾਰੰਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਦਾਹਰਣ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ। “ਪਰਿਵਰਤਨ ਦੀ ਰਫ਼ਤਾਰ ਵਧਾਉਣੀ ਹੈ, ਜਾਂ ਉਹ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਚਾਹੁਣ ਰਫ਼ਤਾਰ ਨੂੰ ਤੇਜ਼ ਕਰ ਲੈਣ। ਜੇਕਰ ਲਗਾਤਾਰ ਤਾਟ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਅਸੀਂ ਜੜ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਟੁੱਟ ਜਾਵਾਂਗੇ। ਅਤੇ ਸੰਸਦੀ ਲੋਕਤੰਤਰ ਡਿੱਗ ਪਏਗਾ (ਗੈਰ ਮਿਸਾਲ)।” ਮੈਨੂੰ ਗ਼ਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਕਿਸਾਨਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ‘ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਬੜੀ ਖੁਸ਼ੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ। ਹਾਲ ਹੀ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਗੁੱਡਸ ਅਤੇ ਸਰਵਿਸ ਟੈਕਸ ਐਕਟ ਨੂੰ ਪਾਸ ਕਰਕੇ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਜੁਲਾਈ ਤੋਂ ਉਸ ਨੂੰ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਨਾ ਇੱਕ ਸਹਿਕਾਰੀ ਸੰਘਵਾਦ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦੀ ਪ੍ਰੋਜ਼ਤਾ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਬਣਨਾ ਇੱਕ ਬੜਾ ਵਿਲੱਖਣਾ ਤਜਰਬਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਵੱਲੋਂ ਮੈਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮੌਕਾ ਦੇਣ ਦਾ ਮੈਂ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗਜ਼ਾਰ ਹਾਂ।
8. ਮੈਂ ਇੱਕ ਮਹਾਨ ਭਾਰਤ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹ ਅਤੇ ਭਾਗੀਦਾਰ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਇੱਕ ਭਾਰਤ ਜਿੱਥੇ ਤਿੰਨ ਵੱਡੇ ਪੁਰਾਣੇ ਗਰੁੱਪ - ਆਰਿਆ ਲੋਕ, ਦ੍ਰਾਵਿੜ ਲੋਕ ਮੰਗੋਲੀ ਲੋਕ, ਸੱਤ ਵੱਡੇ ਧਰਮਾਂ ਅਤੇ ਰੋਜ਼ 122 ਭਾਸ਼ਾਵਾਂ ਬੋਲਣ ਵਾਲੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨ ਇੱਕ ਝੰਡੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਰਹਿ ਰਹੇ ਹਨ।
9. ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ, ਇਸ 3.3 ਮਿਲੀਅਨ ਵਰਗ ਕਿਲੋਮੀਟਰ ਦੇ ਖੇਤਰ ਦਾ ਇੱਕ ਵੀ ਹਿੱਸਾ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਦੇਸ਼ ਦੇ 543 ਹਲਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ 543 ਵਿਅਕਤੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਵਿੱਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰ ਰਹੇ ਹਨ ਅਤੇ 29 ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ 7 ਕੇਂਦਰੀ ਸ਼ਾਸਤ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਚੁਣੇ 245 ਮੈਂਬਰ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਹਿੱਤਾਂ ਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਵਿਭਾਗ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪੜਤਾਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨਿਯਤ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਇਨ੍ਹਾਂ 788 ਅਵਾਜ਼ਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਅਵਾਜ਼ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਬੜਾ ਮੰਦਭਾਗਾ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਉੱਪਰ ਲੱਗਣ ਵਾਲਾ ਸੰਸਦੀ ਇਜਲਾਸ ਦਾ ਸਮਾਂ ਘਟੀ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਪੇਚੀਦਗੀ, ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜਾਂਚ - ਪੜਤਾਲ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਬਹਿਸ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਮੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ - ਪੜਤਾਲ ਕਰਨੀ ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਖੁੱਲੀ ਬਹਿਸ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਪ੍ਰਤੀਪੂਰਕ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਸੰਸਦ ਆਪਣੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਭਾਗ ਵਿੱਚ ਆਪਣੀਆਂ ਡਿਊਟੀਆਂ ਨਾ ਨਿਭਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਬਹਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰੇ ਤਾਂ ਮੇਰੇ ਹਿਸਾਬ ਨਾਲ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰੱਖੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਹੋਵੇਗੀ।
10. ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਰਾਹੀਂ, ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਨੂੰ ਸੰਸਦ ਦੇ ਸੈਸ਼ਨ ਤੋਂ ਬਗੈਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣ ਦੇ ਬਹੁਤ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੱਤੇ ਹੋਏ ਹਨ। ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਸੰਸਦ ਦੇ ਅਗਲੇ ਸੈਸ਼ਨ ਦੇ ਛੇ ਹਫ਼ਤੇ ਵਿੱਚ - ਵਿੱਚ ਸੰਸਦ ਵੱਲੋਂ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕਰਾਉਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।
11. ਮੇਰੀ ਪੱਕੀ ਰਾਏ ਹੈ ਕਿ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦਾ ਰਸਤਾ ਉਦੋਂ ਹੀ ਅਪਨਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਹਾਲਾਤ ਦੀ ਮਜ਼ਬੂਰੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਵਿੱਤੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਹੀਂ ਕਰਨ ਚਾਹੀਦੀ। ਸਦਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂ ਸਦਨ ਦੀ ਕਿਸੇ ਕਮੇਟੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜਾਂ ਨਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ‘ਤੇ ਆਰਡੀਨੈਂਸ ਵਾਲਾ ਤਰੀਕਾ ਨਹੀਂ ਵਰਤਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ਜੇ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਸਬੰਧਤ ਕਮੇਟੀ ਨੂੰ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਇਆ ਜਾਵੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

ਮਾਨਯੋਗ ਮੈਂਬਰ ਸਾਹਿਬਾਨੋ

12. ਜੁਲਾਈ 2012 ਵਿੱਚ ਮੇਰੀ ਲੋਕ ਸਭਾ ਦੀ ਮੈਂਬਰਸ਼ਿਪ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਗਈ ਜਦੋਂ ਕਿ ਉਸੇ ਮਹੀਨੇ ਹੀ 22 ਤਰੀਕ ਨੂੰ ਮੈਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦਾ 13ਵਾਂ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਚੁਣ ਲਿਆ ਗਿਆ। ਭਾਵੇਂ ਉਸ ਦਿਨ ਸੰਸਦ ਵਿੱਚ ਮੇਰੇ ਜੀਵਨ ਦੇ ਸੈਤੀ ਸਾਲ ਪੂਰੇ ਹੋ ਗਏ ਸਨ, ਮੇਰਾ ਫਿਰ ਵੀ ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲ ਗਹਿਰਾ ਸਬੰਧ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਤੌਰ ‘ਤੇ ਇਸ ਦਾ ਇੱਕ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਬਣ ਗਿਆ। ਭਾਰਤੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ 79 ਅਨੁਸਾਰ: “ਸੰਘ ਲਈ ਇੱਕ ਸੰਸਦ ਹੋਵੇਗੀ ਇਸ ਵਿੱਚ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਅਤੇ ਦੋ ਸਦਨ ਰਾਜ ਸਭਾ ਅਤੇ ਲੋਕ ਸਭਾ ਹੋਣਗੇ।” ਪੰਜਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੌਰਾਨ, ਮੇਰੀ ਵੱਡੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਰੱਖਿਅਕ ਦੇ ਤੌਰ ਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਸੀ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਮੈਂ ਸਹੁੰ ਚੁੱਕ ਕੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ, ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰੱਖਣ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰਖਵਾਲੀ ਵਾਸਤੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸਗੋਂ ਭਾਵ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਧਾਨ ਮੰਤਰੀ ਮੰਦੀ ਵੱਲੋਂ ਹਰ ਕਦਮ ‘ਤੇ ਦਿੱਤੀ ਸਲਾਹ ਅਤੇ ਸਹਿਯੋਗ ਦਾ ਮੈਨੂੰ ਬਹੁਤ ਲਾਭ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਬੜੇ ਸ਼ੌਂਕ ਅਤੇ ਤਾਕਤ ਨਾਲ ਉਹ ਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਪਰਿਵਰਤਨਕਾਰੀ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਲਿਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਨਿੱਘੀਆਂ ਅਤੇ ਨਿਮਰਤਾ ਵਾਲੇ ਵਿਹਾਰ ਵਾਲੀਆਂ ਯਾਦਾਂ ਨਾਲ ਲੈ ਕੇ ਜਾਵਾਂਗਾ।
13. ਜਦੋਂ ਕਿ ਮੈਂ ਗਣਤੰਤਰ ਦੇ ਰਾਸ਼ਟਰਪਤੀ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਸੇਵਾ ਮੁਕਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹਾਂ, ਮੇਰਾ ਸੰਸਦ ਨਾਲ ਸਬੰਧ ਵੀ ਸਮਾਪਤ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਭਾਰਤੀ ਸੰਸਦ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਰਹਾਂਗਾ। ਮੈਂ ਅੱਜ ਇੱਕ ਉਦਾਸੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਤੇ ਯਾਦਾਂ ਦੀ ਸਤਰੰਗੀ ਪੀਂਘ ਮਨ ਵਿੱਚ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਸ਼ਾਨਦਾਰ ਇਮਾਰਤ ਨੂੰ ਛੱਡ ਰਿਹਾ ਹਾਂ।
14. ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤੋ, ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸ਼ੁਕਰਾਨੇ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਲੈ ਕੇ ਤੁਹਾਡੇ ਤੋਂ ਛੁੱਟੀ ਲੈਂਦਾ ਹਾਂ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਮਰ ਸੇਵਾਦਾਰ ਵਜੋਂ - ਇਸ ਸੰਸਥਾ ਰਾਹੀਂ ਇਸ ਮਹਾਨ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸ ਪੂਰਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਖੁਸ਼ੀ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਨਾਲ ਮੈਂ ਅਲਵਿਦਾ ਕਹਿੰਦਾ ਹਾਂ।

ਧੰਨਵਾਦ,

ਜੈ ਹਿੰਦ!

